

4ο Εὐρωπαϊκὸ Συνέδριο γιὰ τὴν ἔνταξη τῶν προσφύγων (Ἀθήνα, 1-2 Δεκ. 2000)**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ****(Εἰσήγηση στὴ στρογγυλὴ τράπεζα)**

Στὸν πολὺ περιορισμένο χρόνο ποὺ ἔχω στὴ διάθεσή μου, θὰ ἐπιχειρήσω νὰ σᾶς παρουσιάσω μερικὰ δεδομένα καὶ μερικὲς σκέψεις γιὰ τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στὸ ἐγχείρημα τῆς ἔνταξης τῶν προσφύγων στὴν Κοινωνία. Οἱ ἀναφορές μου θὰ περιορισθοῦν στὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη

ἄνθρωπο ὡς «εἰκόνα Θεοῦ» καὶ ὡς «πρόσωπο», σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴν κατανόηση αὐτοῦ ὡς ἀτόμου. Ἡ ἔννοια τοῦ προσώπου παραπέμπει καὶ ἐτυμολογικῶς σὲ μιὰ σχέση, σὲ μιὰ κοινωνία. Ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει μόνον σὲ ἀναφορικότητα, ὡς «ἐναντι κάποιου ἄλλου», ὁ ὁποῖος εἶναι διαφορετικὸς καὶ μὲ τὸν ὁποῖο κοινωνεῖ «ἐνώπιος ἐνωπίω». Ὁ τρόπος ὕπαρξης καὶ ἡ σχέση τῶν προσώπων ὁρίζεται ὡς σχέση ἀγάπης, ἡ ὁποία κορυφώνεται στὴν θυσιαστικὴ προσφορὰ πρὸς τοὺς ἄλλους, χωρὶς διάκριση καὶ χωρὶς προσδοκία ἀνταπόδοσης. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ δὲν εἶναι κάποιο ἀπλὸ συναίσθημα, ἀλλὰ τρόπος ὕπαρξης καὶ ζωῆς.

2. Σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, στὴν ἀγαπητικὴ αὐτὴ σχέση καὶ κοινωνία τῶν προσώπων δὲν ὑπάρχουν περιθώρια γιὰ τοὺς συνήθειες στὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ φραγμοὺς καὶ τὶς διακρίσεις μὲ βάση τὸ φύλο, τὸ ἔθνος, τὴν θρησκευτικὴ πίστη, τὴν οἰκονομικὴ τάξη, καὶ τὴν κοινωνικὴ προέλευση: Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴ του (3.28) διακηρύσσει ὅτι στὸν Χριστιανισμό δὲν ὑπάρχει πλέον διάκριση ἀνάμεσα σὲ «ἄρσεν καὶ θῆλυ», ἀνάμεσα σὲ «Ἰουδαῖο καὶ Ἑλληνα», ἀνάμεσα σὲ «δοῦλο καὶ ἐλεύθερο», γιὰτὶ ὅλοι εἶναι ἴσοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

3. Εἰδικότερα ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέση πρὸς τοὺς «ξένους», ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ ἀπὸ τὰ Μέλη της νὰ ἔχουν μιὰ ἰδιαίτερη εὐαισθησία, συνειδητοποιώντας τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας ἀρχίζει τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του ὡς πρόσφυγας, τοῦ ὁποῖου τὴν ζωὴ ἀπειλοῦσε ὁ Ἡρώδης (Ματθ. β' 13-15), καὶ παραμένει σὲ ὅλη τὴν ἐπί-

Τοῦ κ. **Ἀντωνίου Κ. Παπαντωνίου**
Δ/ντοῦ τοῦ Κέντρου Συμπαράστασews
Παλιννοστούντων

Ἐκκλησία καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Κοινωνία. Τὴν διεκκλησιαστικὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ διάσταση τοῦ ἰδίου θέματος θὰ σᾶς παρουσιάσει ὁ κύριος Ἀποστόλου.

Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει λεπτομερεῖς ἱστορικὲς ἀναδρομές, οὔτε βαθύτερες ἀναλύσεις. Κατ' ἀνάγκην θὰ ἀναφερθῶ ἐπιλεκτικῶς καὶ ἀκροθιγῶς σὲ ὀλίγα μόνον ἀπὸ τὰ πολλὰ ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναφερθοῦν, ἐὰν ἐπιζητοῦσε κανεὶς μιὰ στοιχειώδη ἔστω πληρότητα.

Θὰ ἐκθέσω ἀρχικῶς μὲ συντομία τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία γιὰ τὸν ξένο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν βάση καὶ τὴν ἀφετηρία γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς ξένους καὶ τοὺς πρόσφυγες. Στὴ συνέχεια θὰ ἀναφερθῶ ἐπιγραμματικὰ στὸ ἔργο τῆς ἐκκλησιαστικῆς «ξενίας» καὶ θὰ τελειώσω μὲ μερικὲς παρατηρήσεις βασισμένες στὴν ἐμπειρία τῶν Γραφείων μας.

Α. Θεολογικὲς Προϋποθέσεις

1. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατανοεῖ τὸν

γεια ζωὴ Του ἑνὸς ξένου, μὴ ἔχων ποῦ νὰ κλίνει τὴν κεφαλὴν Του. Ἀλλὰ καὶ οἱ χριστιανοὶ σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου (Α' Πέτρου 2, 11) εἶναι «πάροικοι» καὶ «παρεπίδημοι», δηλαδή προσωρινοὶ καὶ ξένοι σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον.

4. Ἀπόρροια τούτων εἶναι γιὰ τὸν χριστιανὸ ἡ ὑποχρέωση νὰ ἀποφεύγει τὴν ἀπόρριψη, τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν καταπίεση τοῦ ξένου, νὰ σέβεται τὰ δικαιώματά του (Λευιτικό, ΙΘ', 33-34), καὶ νὰ ἀναγνωρίζει στὸ πρόσωπο τοῦ ξένου τὸ πρόσωπο τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς μᾶς βεβαίωσε ὅτι ὁποῖος προσφέρει φροντίδα καὶ περίθαλψη στοὺς ξένους, τὴν προσφέρει στὸν ἴδιο τὸν Χριστό, καὶ ὁποῖος τὴν ἀρνεῖται, τὴν ἀρνεῖται στὸν ἴδιο τὸ Χριστό.

5. Ἡ παραβολὴ τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη δὲν ἀφήνει περιθώρια παρερμηνείας γιὰ τὸ ποιὸς μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ξένος καὶ ὁ πλησίον, στὸν ὁποῖο ὀφείλουμε τὴν ἀγάπη μας· δὲν εἶναι μόνον ὁ ὁμόθρησκος, ὁ συμπατριώτης καὶ ὁ ὁμοϊδεάτης μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸς ἀπὸ μᾶς, αὐτὸς ποὺ πρεσβεύει ἄλλα πιστεύματα καὶ ἄλλη θρησκεία, αὐτὸς ποὺ ἔχει διαφορετικὴ ἰδεολογία, αὐτὸς ποὺ κοινωνικὰ θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ τὸν ἀποφεύγουμε, καὶ ποὺ πολιτικὰ μπορεῖ νὰ ὀρίζεται καὶ ὡς ἐχθρὸς μας. Ὅπως παρατηρεῖ παλαιὸς ἀνὺμνος ἐρμηνευτὴς τῶν Γραφῶν, ἡ ἀξία τοῦ διαφορετικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ προσώπου του δὲν μπορεῖ νὰ προσβάλλεται, νὰ μειώνεται, νὰ εὐτελίζεται ἐξ αἰτίας τῆς ἐτερότητός του καὶ τῆς καταγωγῆς του ἀπὸ ἄλλο τόπο. Ἀντίθετα μάλιστα: ὁ ἄνθρωπος πρέπει πάντα νὰ τιμᾶται γιὰ τὴν ἀπλὴ ιδιότητά του ὡς ἀνθρώπου [«οὐκ ἐξακολουθήσετε τὰ ἐθνῶν ἔθνη· ἀτιμάζεται γὰρ παρ' αὐτοῖς ὁ ξένος· οὐ γὰρ ἐλαττοῦται ἄνθρωπος ἀνθρώπου διὰ τόπον, ἀλλὰ τιμᾶται διὰ φύσιν» (Ἀδελφὸς σχολιαστὴς στὸ Λευιτικόν, 19, 33-34)].

6. Ὁ χριστιανὸς ἐπομένως δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιεῖται ἀπὸ καὶ νὰ ἀρκεῖται σὲ μιὰ παθητικὴ

ἀνεκτικότητα τῆς ἐτερότητας τοῦ ξένου, ἀλλὰ ὀφείλει νὰ προχωρεῖ σὲ μιὰ δυναμικὴ κατάφαση τοῦ προσώπου του, ἐκφραζόμενη σὲ κοινωνία ἀγάπης. Καὶ ἡ τήρηση αὐτῆς τῆς Ἑντολῆς ἀποτελεῖ κριτήριον γνησιότητος τῆς πίστεως, καὶ αὐθεντικότητος τῆς ἐκφράσεώς της εἰς τὴν ζωὴν, εἶναι δηλαδή κριτήριον «ὀρθοδοξίας» καὶ «ὀρθοπραξίας».

7. Ἡ σημασία τῆς πίστεως αὐτῆς στὴν πρακτικὴ ἄσκηση τῆς ἐργασίας μὲ τοὺς πρόσφυγες εἶναι τεράστια. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ κοινωνίες καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἐρίζουν γιὰ τὸ εἶδος τῆς μεταναστευτικῆς πολιτικῆς ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ ἄνθρωποι χωρίζονται ἀνάμεσα σὲ αὐτοὺς ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀπέναντι στοὺς ξένους θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολιτικὴ ἀφομοίωσης, στοὺς ἄλλους ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν πολιτικὴ τῆς ἀπλῆς ἀνεκτικότητος, καὶ τέλος ἐκείνους ποὺ εἶναι φανατικοὶ ὁπαδοὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία προτείνει μιὰ στάση ἀπόλυτου σεβασμοῦ καὶ κατάφασης τῆς Ἑτερότητας ἐν πνεύματι συνδιαλλαγῆς, ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης. Ἡ ἐπίδραση τῆς διδασκαλίας αὐτῆς στὴν κοινωνία τῶν πολιτῶν ἀποτελεῖ τὴν καλὺντερη ἀφετηρία γιὰ μιὰ δημιουργικὴ καὶ ἀξιοπρεπὴ συσσωμάτωση.

Β. Ἡ Πράξις τῆς Ἐκκλησίας

8. Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει ἱστορικὲς ἀναδρομὲς. Θεωρῶ ὅμως σημαντικὸ νὰ ἀναφερθῶ μόνον σὲ ἓνα ἱστορικὸ γεγονὸς: τὴν ἐμφάνιση τοῦ θεσμοῦ τοῦ «ξενώνα» καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ «ξενοδόχου». Καὶ τὰ δύο ἔχουν τὴν προέλευσίν τους στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τοῦ Βυζαντίου. Ὁ «ξενώνας», στὸν ὁποῖο παρείχετο δωρεὰν τροφὴ καὶ στέγη στοὺς ξένους καὶ τοὺς ταξιδιώτες, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη στέγης καὶ τροφῆς, καὶ γιὰ διάστημα ποὺ μποροῦσε νὰ φθάσει μέχρι καὶ τὰ τρία χρόνια, ἀποτελοῦσε πολὺ σπουδαῖο ἴδρυμα στὴν βυζαν-

τινή κοινωνία. Έχουμε ιστορικές μαρτυρίες για την ύπαρξη πολυαριθμών ξενώνων, που λειτουργούσαν σε πόλεις, κωμοπόλεις, όδικες ἀρτηρίες, ἐκκλησίες και μοναστήρια. Από τὸν τρίτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα καθιερώθηκε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ξενοδόχου», ὡς ὑπευθύνου γιὰ τὴν σωστή διοίκηση καὶ λειτουργία τοῦ ξενῶνος. Τὸ ἀξίωμα ἐδίδετο συνήθως σὲ σπουδαῖα πρόσωπα, φημιζόμενα γιὰ τὶς γνώσεις τους καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ τους. Ὅταν οἱ ἀνάγκες αὐξάνονταν καὶ οἱ διαθέσιμοι ξενῶνες δὲν ἐπαρκοῦσαν, τότε οἱ Ἐπίσκοποι, ὅπως π.χ. ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καλοῦσαν τοὺς πιστοὺς νὰ λειτουργήσῃ ὁ καθένας μέσα στὸ σπίτι του ἕνα δωμάτιο ὡς ξενῶνα, μὲ ἀποτέλεσμα, κατὰ τὸν ἱστορικὸ Παλλάδιο, ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς Κωνσταντινούπολης νὰ μετατραποῦν σὲ ξενοδόχους. Ἡ παράδοση τῆς φιλοξενίας συνεχίζεται μέχρι σήμερα στὰ ὀρθόδοξα Μοναστήρια, θὰ πρέπει δὲ νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι στίς παραμεθόριες Μητροπόλεις ἀρκετὲς εἶναι οἱ περιπτώσεις Μοναστηριῶν, πού ἀνοῖξαν τὶς πύλες τους γιὰ νὰ προσφέρουν στέγη καὶ τροφή σὲ ομάδες ἁλλοδαπῶν τοὺς ὁποῖους μετέφεραν παράνομα δουλέμποροι στὴν Χώρα μας.

9. Ἡ σύγχρονη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συνεργάζεται στενὰ μὲ ὅλες τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Μεσογειακῶν Χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καθὼς καὶ μὲ Διεκκλησιαστικοὺς Ὁργανισμοὺς, στοὺς ὁποῖους μετέχει, ὅπως τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, ἡ Διάσκεψη τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ Διεκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τοὺς Μετανάστες στὴν Εὐρώπη, τὴν ὁποία ἐκπροσωπεῖ στὸ Συνέδριο αὐτὸ ὁ κύριος Ἀποστόλου. Ἀνταλλάσσει μαζί τους ἐμπειρίες καὶ ἐφαρμόζει μαζί τους σὲ ἑταιρικό δίκτυο εἰδικὰ προγράμματα. Ἡ ἰδιαίτερη ὠφέλεια πού προκύπτει ἀπὸ τὴν συνεργασία αὐτὴ ἔγκειται στὴ δυνατότητα ἀξιοποιήσεως τῶν κοινῶν ἐμπειριῶν καὶ ἀσκήσεως μέσω τῶν διεκκλησιαστικῶν ὀργάνων μᾶς ἀποτελεσματικότερης συνηγορίας στὰ ὄργανα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως καὶ

στοὺς ἄλλους Διεθνεῖς Ὁργανισμοὺς. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ σᾶς εἰπεῖ περισσότερα ὁ κύριος Ἀποστόλου.

10. Σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἀρχίσει στὴν χώρα μας μιὰ ἀξιομνημόνευτη καὶ ἀξιέπαινη συνεργασία ἀνάμεσα σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς ΜΚΟ πού ἐργάζονται στὸν τομέα τῶν προσφύγων, ὅπως καὶ ὅλων μαζί μὲ τὴν Ὑπατὴ Ἀρμοστεία γιὰ τοὺς Πρόσφυγες καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πολὺ εὐτυχὴς πού μπορεῖ νὰ συμμετέχει σὲ αὐτὴ τὴν συνεργασία προσφέροντας καὶ λαμβάνοντας, ἐμπλουτίζοντας καὶ ἐμπλουτιζομένη ἀπὸ τὴν ἐμπειρία ὅλων.

11. Σὲ ἐπίπεδο παροχῆς ἀμέσων ὑπηρεσιῶν τὸ εἰδικὸ Γραφεῖο μας γιὰ τοὺς πρόσφυγες, τὸ «Οἰκουμενικὸ Πρόγραμμα Προσφύγων», μὲ τὸ εἰδικευμένο στελεχειακὸ δυναμικὸ του ἀπὸ κοινωνιολόγους, κοινωνικοὺς ἀνθρωπολόγους, νομικούς, διαπολιτισμικὴ ψυχολόγο, κοινωνικοὺς λειτουργούς, διδασκάλους γλώσσης καὶ διερμηνεῖς, ἐφαρμόζει εἰδικὰ προγράμματα, δύο ἀπὸ τὰ ὁποῖα, τὸ INTO καὶ τὸ Πρόγραμμα Ἀσύλου, ἐπιχορηγοῦνται ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ. Μὲ τὰ προγράμματα αὐτὰ προσφέρει στοὺς πρόσφυγες καὶ τοὺς ἱκέτες ἀσύλου ὑπηρεσίες ὑποδοχῆς, προσανατολισμοῦ, κοινωνικῆς καὶ πολιτισμικῆς συμβουλευτικῆς, νομικῆς πληροφόρησης, στήριξης καὶ προστασίας, ἐκμάθησης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, πρόσβασης σὲ ὑπηρεσίες ὑγείας, βοήθειας στὴν διαδικασία ὑποβολῆς αἰτήσεως ἀσύλου. Προσφέρει ἐπίσης ξενῶνα προσωρινῆς στέγασης καὶ τροφῆς, ξενῶνα γυναικῶν πού ζητοῦν ἄσυλο, ξενῶνα καὶ προστασία γυναικῶν πού βρίσκονται σὲ κίνδυνο ἐκμετάλλευσης ἢ εἶναι θύματα ὁποιασδήποτε μορφῆς βίας. Πραγματοποιεῖ τέλος ἐπισκέψεις καὶ προσφέρει βοήθεια πρὸς ἁλλοδαποὺς κρατούμενους στὰ κρατητήρια ἢ τὶς φυλακές, καὶ συμπαράσκεται στίς οἰκογένειες ἁλλοδαπῶν κρατουμένων.

Γ. Ἐρωτήματα καὶ Διαπιστώσεις

12. Ὁ αἰώνας πού λήγει σφραγίστηκε ἀπὸ δύο Παγκοσμίους Πολέμους, ἐκτεταμένη προσφυγιά, διωγμούς, ἐκτοπισμούς, ξεριζωμούς, ρατσιστικές διακρίσεις καὶ εὐτελισμό τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Στὴν Εὐρώπη, ἡ κατάρρευση τοῦ πρῶην σοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, ἡ ἐπακολουθήσασα πολιτική καὶ οἰκονομική κρίση καὶ ἡ –συχνὰ ὑποκινούμενη– ἀναβίωση τῶν ἐθνικιστικῶν, ἐθνοτικῶν καὶ θρησκευτικῶν διαφορῶν, ὀδήγησαν σὲ φονταμενταλισμούς, ἐθνοκαθάρσεις, ἀποσχιστικές τάσεις καὶ ἐμφύλιες συγκρούσεις πού εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἐνδοευρωπαϊκῶν προσφύγων, ἐκτεταμένους ἐσωτερικούς ἐκτοπισμούς καὶ σημαντικές μεταναστευτικές ἐκροές πρὸς τὶς χῶρες τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Νότου, στὸν ὁποῖο ἀνήκει καὶ ἡ Ἑλλάδα. Στὶς χῶρες τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας οἱ συνέπειες ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ παγκοσμιοποίηση, τὴν ἄμετρη ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν πόρων, τὴν ἀλόγιστη καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος, τὴ δραματικὴ μείωση ζωτικῶν πηγῶν ἐπιβίωσης, καὶ τὴν ἐπικράτηση τυραννικῶν πολιτικῶν καθεστώτων, ὀδηγοῦν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους στὴν φτώχεια καὶ τὴν ἐξαθλίωση, τοὺς ἀκυρώνουν στὴν πράξη τὸ δικαίωμα παραμονῆς καὶ τὴν δυνατότητα ἐπιβίωσης στὶς ἐστίες τους καὶ τοὺς ἐξαναγκάζουν σὲ ἀπέλπιδα φυγὴ διὰ παντὸς μέσου καὶ τρόπου. Τὴν ἴδια στιγμή, ἡ ἐπὶ τριακονταετία ἀκολουθούμενη ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση πολιτικὴ τῆς μηδενικῆς μετανάστευσης καὶ ἡ αὐστηρὴ φρούρηση τῶν ἐξωτερικῶν συνόρων, κλείνουν ἐρμητικὰ τὶς πόρτες τῆς Εὐρώπης καὶ προσφέρουν ἔδαφος γιὰ ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευση τῆς ἐλπίδος καὶ ἄνθηση τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ λαθροδιακινητοῦ μεταναστῶν μὲ ὅλες τὶς γνωστὲς συνέπειες. Καθημερινῶς φθάνουν στοὺς δέκτες τῶν τηλεοράσεών μας τραγικὲς εἰδήσεις καὶ δραματικὲς εἰκόνες καὶ περιγραφές ἀνθρώπων πού κινδυνεύουν νὰ πνιγοῦν ἢ πρᾶγματι πνίγονται μὲ τὰ σαπιοκάραβα τῆς λαθροδιακίνησης, ἀνθρώπων πού χάνουν τὴ ζωὴ τους

ἀπὸ νάρκες, ἀνθρώπων πού πεθαίνουν ἀπὸ ἀσφυξία σὲ νταλίκες καὶ καμιόνια, ἀνθρώπων πού παθαίνουν κρυοπαγήματα καὶ τοὺς κόβουν τὰ πόδια, ἀνθρώπων πού ἐνῶ ξεκίνησαν μὲ ἐλπίδα τὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐλευθερία, καταλήγουν τελικῶς στὰ ἀστυνομικὰ κρατητήρια τῆς Εὐρώπης.

13. Μὲ βάση τὶς ἐμπειρίες αὐτές, ὅς μᾶς ἐπιτραπεί νὰ διατυπώσουμε μερικὰ ἐρωτήματα:

14. Πρῶτον, μήπως παρὰλληλα πρὸς κάθε συζήτηση γιὰ μεταναστευτικὲς πολιτικὲς καὶ ἔνταξη κοινωνικὴ τῶν προσφύγων θὰ ἔπρεπε ἡ παγκόσμια κοινότητα νὰ καταβάλλει μεγαλύτερες προσπάθειες στὴν ἀνάλυση καὶ τὰ μέτρα καταπολέμησης τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τοῦ σημερινοῦ προσφυγικοῦ καὶ μεταναστευτικοῦ προβλήματος;

15. Δεύτερον, κάτω ἀπὸ τὶς σημερινὲς καὶ γνωστὲς σὲ ὅλους μας συνθήκες, μήπως δὲν ἐξυπηρετοῦν πλέον οἱ παλαιὲς κατηγοριοποιήσεις τῶν ἄλλοδαπῶν πού φθάνουν στὴν πόρτα μας καὶ οἱ τεχνητοὶ διαχωρισμοὶ ἀνάμεσα σὲ πολιτικούς πρόσφυγες, αἰτοῦντες ἄσυλο, οἰκονομικούς μετανάστες, νόμιμους καὶ παράνομους; Μήπως οἱ ἔννοιες αὐτὲς ἔχουν χάσει πολὺ ἀπὸ τὴν σημαντικὴ τους καὶ ἔχουν παύσει νὰ ἀποτελοῦν ἀξιόπιστα ἀναλυτικὰ ἐργαλεῖα;

16. Τρίτον, ἓνα μεγάλο ποσοστὸ ἀπὸ τοὺς αἰτοῦντες ἄσυλο δὲν ἐμπίπτουν στὴν κατηγορία τῶν προσφύγων σύμφωνα μὲ τὰ κριτήρια τῆς Σύμβασης τῆς Γενεύης, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι κινδυνεύει λιγότερο ἢ ζωὴ τους. Ἐξ ἄλλου ἡ αὐστηρότητα τῶν νόμων καὶ ἡ πολυπλοκότητα στὴν διαδικασία ἀναγνώρισης καὶ παροχῆς ἀσύλου ἔχει συχνὰ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ παίρνουν ἄσυλο ὅσοι τελικῶς τὰ κατάφεραν, διότι ἔτυχαν βοήθειας, καὶ νὰ ἀπορρίπτεται τὸ αἶτημα ἱκετῶν, πού θεωρητικῶς θὰ εἶχαν κάθε δικαίωμα, ἂν μποροῦσαν νὰ παρουσιάσουν καλύτερα τὴν περίπτωσή τους. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ἓνας μεγάλος ρόλος τῶν ΜΚΟ καὶ τῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὅμως μὲ τὰ

υπάρχοντα σήμερα μέσα και τις επικρατούσες συνθήκες δεν είναι δυνατόν να βοηθηθούν ὅλοι οἱ αἰτοῦντες ἄσυλο, πάντοτε θὰ ὑπάρχουν αὐτοὶ ποὺ δὲν τὰ κατάφεραν καὶ ποὺ δὲν διαφέρουν ἀπὸ ὅσους τὰ κατάφεραν ὡς πρὸς τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν τὰ κατάφεραν. Ποιὰ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἡ θεραπεία αὐτοῦ τοῦ προβλήματος; Μήπως οἱ ΜΚΟ καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ μπορούσαν ἐνισχυόμενοι νὰ συμβάλουν στὴν ἐπικράτηση μεγαλύτερης δικαιοσύνης;

17. Τέταρτον, ὁ κίνδυνος καὶ ἡ ἄμεση ἀπειλὴ τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ πρόσφυγος. Ὅποιος ἐργάζεται μὲ τοὺς λεγόμενους «λαθρομετανάστες» ἀναρωτιέται: Γιατί ἡ πληροφορία γιὰ τὰ πτώματα τῶν Μαρονικῶν λαθρομεταναστῶν στὶς Ἰβηρικὲς ἀκτὲς, τὶς ἀνατινάξεις ἀπὸ τὶς νάρκες κατὰ τὴ διάβαση τῶν συνόρων, τοὺς κινδύνους τοῦ ναυαγίου καὶ τοῦ πνιγμοῦ στὰ παγωμένα νερὰ τῆς Μεσογείου, τῆς διακινδύνευσης τῆς ζωῆς στὰ χιονισμένα βουνὰ τῆς Πίνδου δὲν ἐπιδροῦν ἀνασταλτικὰ σὲ ὅσους ἀναλαμβάνουν τοὺς κινδύνους αὐτοὺς ποὺ συνδέονται μὲ τὴ λαθρομετανάστευση; Ποιᾶς μορφῆς ἀπειλὲς καὶ πιέσεις θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι προσπαθεῖ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ διαφύγει ὁ αὐτοπαραιτιδόμενος στοὺς δουλεμπόρους λαθρομετανάστης; Κατὰ τί διαφέρει αὐτὴ ἡ ἀπειλή, ἀπὸ τὶς ἀπειλὲς κατὰ τῆς ζωῆς ποὺ προβλέπονται στὴ Συνθήκη τῆς Γενεύης; Ποιὰ εἶναι ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μᾶς αὐτοχαρακτηριζόμενης ὡς χριστιανικῆς ἢ πάντως πολιτισμένης καὶ ἀνθρωπιστικῶς προσανατολισμένης κοινωνίας ἀπέναντι σὲ αὐτοὺς τοὺς καταληστευθέντες ἀπὸ τοὺς δουλεμπόρους, ποὺ ἐγκαταλείπονται ἡμιθανεῖς στὶς ἔρημες ἀκτὲς ἢ στὰ μόλις ἐπιπλέοντα σαπιοκάραβα γιὰ νὰ πεθάνουν; Γιατί στὴν ὅλη ἐπιχείρηση τοῦ δουλεμπορίου τελικῶς τιμωροῦνται τὰ θύματα καὶ ὄχι οἱ θύτες;

18. Πέμπτον, ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν

Συμφωνία τοῦ Schengen, τὴν Σύμβαση τοῦ Δουβλίνου καὶ τὶς Συμφωνίες μὲ τὶς ὑπὸ ἔνταξη Χῶρες τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἀκυρώνει στὴν πραγματικότητα κάθε δυνατότητα αἰτήσεως ἀσύλου στὶς πλούσιες Χῶρες τῆς Δύσεως. Πὰ τὴν ἀνθρωπιστικῶς εὐαίσθητη Εὐρώπη ἀνακύπτει ἓνα ἠθικὸ ἐρώτημα: Πῶς μποροῦν Χῶρες ποὺ πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια θεωροῦσαν δικαίωμά τους νὰ μεταναστεύουν καὶ νὰ ἐγκαθίστανται σὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὅλες τὶς Ἡπείρους, νὰ ἀπαγορεύουν σήμερα τὴν εἴσοδο στὴν ἐπικράτειά τους σὲ πολῖτες χωρῶν ποὺ κάποτε ἀποίκισαν καὶ ἀπὸ τὶς ὁποῖες μέχρι σήμερα ἐνδεχομένως ἀποκομίζουν σημαντικὰ οἰκονομικὰ ὀφέλη; Καὶ κατὰ ποία λογικὴ μποροῦν οἱ πλούσιες χῶρες νὰ μετακυλίσουν τὸ βάρος τῆς περιθάλψεως τῶν προσφύγων στὶς οἰκονομικῶς ἀσθενέστερες, εἴτε αὐτὲς ἀνήκουν στὸν Εὐρωπαϊκὸ Νότον, εἴτε στὶς οὕτως ἢ ἄλλως δοκιμαζόμενες οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης;

19. Τελειώνω μὲ μία διαπίστωση: Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἔνταξη τῶν προσφύγων καὶ τῶν ἄλλοδαπῶν στὶς εὐρωπαϊκὲς κοινωνίες συζητεῖται σὲ μιὰ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία μακροχρόνια ἀνεργία, κοινωνικὸς καὶ οἰκονομικὸς ἀποκλεισμός, φτώχεια καὶ ὀργανωμένο ἔγκλημα τρομάζουν τὶς κοινωνίες τῆς Εὐρώπης καὶ εὐνοοῦν τὶς κάθε μορφῆς ρατσιστικὲς καὶ ξενόφοβες ἀντιδράσεις σὲ βάρος τῶν ἄλλοδαπῶν. Ἀκόμη καὶ σὲ χῶρες ποὺ μέχρι χθὲς διακρίνονταν γιὰ τὰ φιλόξενα αἰσθήματά τους, ὅπως ἡ δική μας χώρα, ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζονται ἀνησυχητικὰ δείγματα ξενόφοβης ἀντίδρασης. Ἡ πολιτισμικὴ μας κληρονομία ἐπιβάλλει τὴν ἐξασφάλιση ἑνὸς ἀποτελεσματικοῦ νομικοῦ καὶ θεσμικοῦ πλαισίου γιὰ τὴν προστασία τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων τῶν ξένων. Ὅμως οἱ νομικὲς καὶ θεσμικὲς ρυθμίσεις ὅσο σημαντικὲς καὶ ἂν εἶναι πράγματι γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἔνταξη τῶν ἄλλοδαπῶν, δὲν εἶναι παρὰ μία ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις καὶ ἀπὸ τοὺς παράγοντες ἔντα-

ξης. Πὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ καταπολέμηση τῶν διακρίσεων σὲ βάρος ἀλλοδαπῶν καὶ τὴν δυναμικὴ κοινωνικο-οικονομικὴ συσσωμάτωσή τους στὴν κοινωνία ποὺ ἐπέλεξαν νὰ καταφύγουν, πέραν ἀπὸ τὰ θεσμικὰ μέτρα, προσαπαιτεῖται καὶ ἡ εὐρύτερη συγκατάθεση καὶ συνεργασία τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν. Ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκηση, οἱ Κοινωνικοὶ Ἑταῖροι, οἱ Μὴ-Κυβερνητικὲς Ὄργανώσεις, οἱ Πρωτοβουλίες τῶν πολιτῶν καὶ ὅλως ἰδιαίτερος οἱ Ἐκκλησιαστικὲς

Ἐνορίες, θὰ πρέπει νὰ συσπειρωθοῦν σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια καὶ μὲ μιὰ ἀγαστή, ἀλλὰ καὶ κριτικὴ συνεργασία μὲ τὰ θεσμικὰ ὄργανα τοῦ Κράτους καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, νὰ ἀντισταθοῦν στὸν ἀναδυόμενο πολύμορφο ρατσισμό καὶ νὰ συνεπικουρήσουν στὴν δημιουργία τῶν προϋποθέσεων μιᾶς ἀξιοπρεποῦς καὶ δημιουργικῆς ἔνταξης τῶν ἀλλοδαπῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι βέβαιο ὅτι ἔχει νὰ ὠφεληθεῖ καὶ ἡ δική μας ἡ κοινωνία.

